

Röportaj Ziyatin Nuriev: "*Bizler Gördüğümüzle, Duyduğumuzla, Yaşadığımızla, Okuduğumuzla Bir Şeyler Yaratıyoruz*"

Çağdaş Umut BEKTAŞ

5 Aralık 2025 / Marmara Üniversitesi GSF Heykel Bölümü, Taş Atölyesi / 40 dakika

"Bir düşünce doğuyor ve onu dışarı vurma ihtiyacı hissediyorum. Bir şairin kelimelerle dile getirdiği hisleri ve düşünceleri, biz formla ve malzemeye anlatıyoruz."

Şekil 1

Ziyatin Nuriev

Çağdaş Umut Bektaş: Sanata olan yatkınlığınızı ilk olarak ne zaman fark ettiniz?

Ziyatin Nuriev: Sanata olan yatkınlığımı Tabii ki her çocuk gibi ben de çocukluğumda resim yapmayı seviyordum. Ama galiba o heyecan bende biraz uzun sürdü. Hatırlıyorum; ilkokulda olsun, ortaokulda olsun sürekli bir şeyler çiziyordum. O heyecan hiç kaybolmadı. Daha ortaokul beşinci sınıfta resim kurslarına gitmeye başladım ve altıncı sınıftayken karar verdim. Çünkü bir de Güzel Sanatlar Lisesi'nin varlığını öğrendim. Daha o zaman karar verdim. Dedim ki sadece Güzel Sanatlar'da okuyacağım ve öyle başladı.

Çağdaş Umut Bektaş: İlkokulda sizi yönlendiren bir hocanız oldu mu?

Ziyatin Nuriev: Okulda öyle bir şey hatırlamıyorum. Tabii ki resim derslerimiz vardı. Herhangi bir hocanın bunu oku, şunu oku dediğini hatırlamıyorum; ama okul dışı hemen hemen her alanda, her dalda yani işte fizik, kimya, fotoğraf, müzik, bale, piyano aklınıza ne gelirse hemen hemen her dalda okul dışı faaliyetler vardı. Onlara kurs da demeyeceğim. İlgi alanlarında çalışmalar vardı. Tabii ki oraya gitmem çok etkili oldu, aslında etken oldu.

“Askerdeyken öyle imkânlar doğdu ki epey büyük, neredeyse anıtsal boyutlarda iki heykel yaptım. Bu süreç, alan değiştirip Heykel Bölümü’nü seçmemde etkili oldu.”

Çağdaş Umut Bektaş: Güzel sanatlar lisesini bitirdikten sonra Sofya Güzel Sanatlar Akademisi’ni kazanmışsınız. Akademide bir sene Resim Bölümü’nde okuduktan sonra Heykel Bölümü’ne geçiş yapmışsınız. Sonradan heykel alanına yönelmenizi sağlayan ne oldu?

Ziyatin Nuriev: Biz Güzel Sanatlar Lisesi’nde neredeyse her alanda, Güzel Sanatlar’ın resim, baskı resim ve heykel alanlarında gerçekten çok ciddi bir eğitim aldık. Ben hem resim hem heykel hem baskı resim eğitimi aldım. Çünkü Sofya’daki akademide baskı resim diye ayrı bir bölüm vardı. Onu seçsem bunu mu seçsem diye epey bir düşündüm ve sonunda Resim Bölümü’ne girmeye karar verdim. Akademinin Resim Bölümü’ne girdim; fakat askerdeyken heykel yaptım. Yani benimki normal bir askerlik değildi. Askerdeyken öyle imkânlar doğdu ki epey büyük, neredeyse anıtsal boyutlarda iki heykel yaptım. Bu süreç, alan değiştirip Heykel Bölümü’nü seçmemde etkili oldu. Daha o zaman heykele geçiş yapmaya karar vermiştim. Zaten bir sene boyunca resim okumak mecburiyetindeydim. Mecbur dediğim de benim için bir işkence değildi. Aksine çok keyifliydi. Hocam, Bulgaristan’ın en önemli ressamlarından biri olan Prof. Nayden Petkov’du. Onun sınıfında olmak benim için çok faydalı oldu ve ikinci Heykel Bölümü’ne yatay geçiş yaptım.

Çağdaş Umut Bektaş: Akademiden mezun olduktan sonra profesyonel sanat yaşamınızı nasıl yönlendirdiniz?

Ziyatin Nuriev: Mezun olduktan sonra serbest meslek gibi çalıştım. Herhangi bir yerde maaşlı çalışmak istemedim. Atölyemde çalışıp sergilere katıldım. Atölyem Kırcaali şehrindeydi. Ben aslında Kırcaali'nin bir köyünde doğdum, Köprülü (Most) köyünde. Mezun olduktan sonra da oraya dönmeyi tercih ettim. Serbest bir şekilde çalışmalar yaptım. Bulgaristan'da her zaman ulusal dediğimiz sergiler oluyordu. Ulusal sergilere ve başka sergilere katılıyordum.

Çağdaş Umut Bektaş: Heykel yontarken yaratıcılığınızı nasıl harekete geçiriyorsunuz?

Ziyatin Nuriev: Ben harekete geçirmiyorum ki kendisi harekete geçiyor. Haydi şimdi harekete geçireyim şimdi gibi bir durum olmuyor. Harekete geçirmemiz gerekmiyor; çünkü bizim yaşamımız o. Muhakkak benim de kafamda herkes gibi bir şeyler dolaşıyor. Bir şeyler düşünüyorum, gördüklerimden, duyduklarımın, okuduklarımdan etkileniyorum ve bunlardan bir fikir doğuyor. Bir düşünce doğuyor ve onu dışarı vurma ihtiyacı hissediyorum. Bir şairin kelimelerle dile getirdiği hisleri ve düşünceleri, biz formla ve malzemeye anlatıyoruz.

Çağdaş Umut Bektaş: 1992 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamışsınız. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'yle yolunuz nasıl kesişti?

Ziyatin Nuriev: Çok tesadüf eseri oldu. Benim öyle oturup da yaptığım bir plan değildi. 1991'de Türkiye'de ilk defa bir sergi açmıştım. İlk gelişimde bir sergi davetiyesi aldım. Tabii o zamanlar bilmiyordum ama davet aldığım galeri, Vakko Sanat Galerisi'ymiş. Vakko Sanat Galerisi, o zamanın en önemli galerilerinden biriymiş. 1991'de orada sergi açtım. O sergiyi Ergin İnan ve Mustafa Aslier gibi fakültenin bazı hocaları görmüş. Mustafa Aslier o dönem Güzel Sanatlar Fakültesi'nin dekanıydı. Kendi aralarında karar almışlar ve bana gelir misin diye bir davetiye yolladılar. Aslier döneminde davet edildim; ama 1992'de göreve başladığımda dekan Erol Eti'ydı. Ben de "Peki bir deneriz" deyip kabul ettim ve neredeyse otuz beş senedir buradayım.

Çağdaş Umut Bektaş: Öğretim görevlisi kariyeriniz, eserlerinizi ve üslubunuzu nasıl etkiledi?

Ziyatin Nuriev: Ben gerçekten nasıl etkilediğini bilmiyorum. Belki dışarıdan bakanlar bunu daha iyi fark eder; ama mutlaka bir şeyleri etkilemiştir. Çünkü biraz önce dediğim gibi; bizler gördüğümüzle, duyduğumuzla, yaşadığımızla, okuduğumuzla bir şeyler yaratıyoruz. Yani benim burada gençlerle bir arada

olmamın mutlaka bir etkisi olmuştur. Akademisyen olmamın çalışmalarımda tam olarak neyi değiştirdiğini bilemiyorum.

“Bazı sanatçılar ayrıntılı tasarım yapar, önceden her detayı düşünür ve sonrasında uygulamaya geçer. Hangisi doğrudur, hangisi yanlıştır? İki yöntem de doğrudur. Çalışma usulü kişiye göre değişir.”

Çağdaş Umut Bektaş: Bir heykeltıraş olarak ürettiğiniz eserlerin düşünsel arka planını oluştururken nasıl bir yol izliyorsunuz?

Ziyatin Nuriev: Zihnimde bir düşünce beliriyor; onu çeşitli açılardan analiz ediyorum, yuvarlıyorum, dağıtıyorum, topluyorum. Dağıttığım parçalardan gerekli parçaları seçerek yeni bir kurgu oluştuyorum. Söylemek istediğin şeye göre en önemli parçaları bir araya getiriyorsun. Genelde özgün çalışmalarımda oturup da peşinen ayrıntılı ön tasarım veya maket yapmıyorum. Kafamda oluşan o fikre doğrudan taşa devam ediyorum. Ayrıntılı bir ara çalışma yapmıyorum. Aslında tasarım işin bitimine, son vuruşa kadar devam ediyor. Bu benim için böyle. Bazı sanatçılar ayrıntılı tasarım yapar, önceden her detayı düşünür ve sonrasında uygulamaya geçer. Hangisi doğrudur, hangisi yanlıştır? İki yöntem de doğrudur. Çalışma usulü kişiye göre değişir.

Çağdaş Umut Bektaş: Zihninizde biriken fikirlerin, bir esere dönüşme sürecini nasıl tanımlarsınız?

Ziyatin Nuriev:

Keşke onu tarif edebilsem. Onu mesela sözle tarif edebilsem, heykeltıraş değil, yazar olurum. Benim tarif edebileceğim bir şey değil. Gerçekten öyle.

“Beğenmediğim bir işi ortaya koymam. Bir işi ortaya koymuşsam, o iş benim için tamamdır, olmuştur.”

Çağdaş Umut Bektaş: Bir heykeltıraş olarak gerçekleştirdiğiniz projelerin hangileri öne çıkmaktadır?

Ziyatin Nuriev: İşlerimin hepsini severim. Bu cevap biraz iddialı olacak; ama işlerimin hepsini severim. Çünkü kabul etmediğim, beğenmediğim işlerimi yok ederim. Beğenmediğim bir işi ortaya koymam. Bir işi ortaya koymuşsam, o iş benim için tamamdır, olmuştur. Hangisi daha iyidir? Tabii ki her sanatçıda olduğu gibi daha ön plana çıkan işlerim var; ama seçmek benim için çok zor. Şimdi onları seçersem, diğerleri küser bana.

Çağdaş Umut Bektaş: Eserlerinizde hangi malzemeleri kullanıyorsunuz?

Ziyatin Nuriev: Neredeyse her malzemeyi kullanıyorum; ama artık bütünleştiğim temel bir malzeme var. Tabii ki bu bazalt taşıdır. Onun dışında bronz da döküyorum, ahşap da yontuyorum, terakota da yapıyorum.

Çağdaş Umut Bektaş: Bazalta yoğunlaşmanızın veya onu tercih etmeniznin nedeni nedir?

Ziyatin Nuriev: O da bir tesadüf üzeri. Mezun olduğum zamanlarda da bronz dökmek hiç ucuz değildi. Mezun olduktan sonra köye dönmüştüm. Köyde yol çalışmaları vardı. Yol kenarlarında siyah taşları görünce, "Bir deneyeyim bakalım" diye düşündüm. Ama akademide öğrenciyken taş yontma deneyimim olmuştu ve böyle başladı. Bir baktım ki gerçekten muhteşem ve etkili bir taş. Bulgaristan'da, o dönemlerde kimse bu taşı kullanmıyordu. Tabii Mısır'da kullanılmış; ama bizim oralarda yoktu.

Çağdaş Umut Bektaş: İlk kez heykel yapmaya başladığınız zamandan bugüne kadar teknik ve üslup açısından nasıl bir değişim geçirdiğinizi düşünüyorsunuz?

Ziyatin Nuriev: Üslup olarak çok radikal bir değişime uğradığımı zannetmiyorum. Neredeyse ilk yıllardan itibaren işlerim arasında belirli bir bağ olduğu fark ediliyor. Radikal değişimlerin ne kadar samimi olduğundan emin değilim. Sanatta daldan dala atlamak gibi. İlk başlarda olan çok fazla detaydan arınmış form hâlâ işlerimde mevcut. Neredeyse ilk yıllardan beri aynı malzemelerden devam ediyorum. Yapım süreci olarak ise alet edevat bakımından büyük bir değişim oldu. Bu durum, benim değişimimden ziyade teknolojinin değişiminden kaynaklandı. Eskiden bu kadar çeşitli makine yoktu. Silme, kesme, delme makineleri çok çeşitlendi. Mesela en basiti, kesiciler, elmas diskler yoktu. Şu anda elmas uçlu aletler işi oldukça kolaylaştırıyor. İlk çalışmalarımı karbon disklerle yaptım.

Çağdaş Umut Bektaş: Çağdaş plastik sanatların gelişimine ve Bulgaristan ile Türkiye arasındaki sanatsal diyaloga yaptığınız olağanüstü katkılardan dolayı Ulusal Sanat Akademisi'nden fahri doktora ünvanı almışsınız ve Akademi'de isimli bir sergi açmışsınız. Bu sergi ve kazandığınız ödül size neler hissettirdi?

Ziyatin Nuriev: Tabii ki insanın kendi okulundan böyle bir ödül alması gurur okşayıcıdır. Benim için heyecan vericiydi. Sofya Akademisi'nde direkt, resmî akademik herhangi bir çalışma yapmamama rağmen, demek ki benim ne yaptığımı takip ediyorlarmış ve öyle bir karar almışlar.

“Biz birilerine sanat yapmayı öğretmiyoruz; sanat yapabilmenin temellerini veriyoruz. O temeller kavrandıktan sonra artık herkes kendi başınadır.”

Çağdaş Umut Bektaş: Sofya Güzel Sanatlar Akademisi’nde aldığınız sanat eğitiminden biraz bahseder misiniz?

Ziyatin Nuriev: Marmara GSF ile Sofya Akademisi’nin eğitim programlarında radikal bir farklılık yok. İkisi de belli bir akademik eğitim üzerine kurulmuştur. Hatta neredeyse bölümler bile aynı bölümlerdir. Ben Sofya Akademisi’nden aldığım eğitimden gayet memnunum. Çünkü orada ciddi bir akademik temel aldık. Sanatsal açıdan tartışılabilir. Bence eğitimin akademik bir temel üzerine oturması gerekiyor. Çünkü bazı temel unsurlar kavranmalıdır. Hem teorik hem pratik bazı beceriler edinmeden bu iş biraz zor. Bu nedenle aldığımız eğitim bana göre ciddi bir eğitimdi. Ondan sonra artık kim ne yapabilirse. Çünkü ben birisinin bir başkasına sanat yapmayı öğretebileceğinden pek emin değilim. Ne olabilir, biz ne için buradayız? Biz birilerine sanat yapmayı öğretmiyoruz; sanat yapabilmenin temellerini veriyoruz. O temeller kavrandıktan sonra artık herkes kendi başınadır.

Çağdaş Umut Bektaş: Türkiye’ye yeni geldiğiniz yıllardaki heykel eğitimiyle bugünkü eğitimi karşılaştırdığınızda neler söylersiniz?

Ziyatin Nuriev: Türkiye’ye geldiğim dönemle bugünü kıyaslarsak, temel programda pek bir değişiklik yok. Ama içerik olarak otuz senede sanatın kendisinde birtakım değişiklikler muhakkak olduğu için verdiğimiz eğitimde ve yapılan işlerde bazı değişimler oldu. Mesela burada otuz sene önce de temel eğitim olarak modelaj vardı. İşte taş atölyesi var, metal atölyesi var, terakota var, ahşap var, değil mi? Temel olarak bir farklılık olmasa da onların içeriğinde, yapılan işlerde bir gelişme ve değişim var.

“Aslında yapının kurgusu, tekrar üzerine kuruludur. Yani yapının içinde tekrarlanan bir eleman değil, yapının kurgusu tekrar üzerine kurgulanır. Tezimin temeli budur.”

Çağdaş Umut Bektaş: Sanatta yeterlik tezinizi “Yirminci Yüzyılın İkinci Yarısında Plastik Sanatlarda Anlatım Ögesi Olarak Tekrarlanan Elemanlar” üzerine yazmışsınız. “Tekrarlanan elemanlar” sözünden ne kast ediyorsunuz?

Ziyatin Nuriev: Aslında önce masklarla *Müdahaleler* adında bir çalışma, proje yaptım. Onun temel kurgusu ise şuydu: Bir kalıptan ana form üzerine müdahaleler. Birtakım ilaveler, eksiltmeler, deformasyonlar; ama bütün projede bir form

tekrarlanıyor. Tezin temel düşüncelerinden biri, Antik Mısır'da da olsun, sanat tarihinde de olsun, bir resim veya heykel içerisinde bazı şeyler tekrarlanır. Ama onlar sadece tekrardır. Günümüzde artık tekrar, yalnızca yapıt içindeki bir detay değil, tekrarla kurgulanan çalışmalar var. Aslında yapıtın kurgusu, tekrar üzerine kuruludur. Yani yapıtın içinde tekrarlanan bir eleman değil, yapının kurgusu tekrar üzerine kurgulanır. Tezimin temeli budur.

Çağdaş Umut Bektaş: Sanatçı kimliğinizin oluşumunda etkili olan sanatçılar kimlerdir?

Ziyatin Nuriev: Birçok isim var. Hangi birini sayayım ama açıkçası taptığım biri yok. Mesela lisedeyken El Greco'dan çok etkileniyordum. Michelangelo'lardan falan bahsetmiyorum. Çünkü onlar herkesin etkilendiği sanatçılardı. Özel olarak El Greco'nun figürleri deforme etmesinden, uzatmasından etkileniyordum. Bulgar sanatçılar vardı, heykeltıraş birkaç tane. Dünya çapında çağdaş sanatçılardan Henry Moore beni etkileyen birisiydi. Mısır sanatından, heykelinden de çok etkilenmişimdir.

“Tehlike, yapay zekânın tasarım yapabileceği düşünülürse ortaya çıkar. Teknolojiyi ancak bir yardımcı araç olarak görmek gerekir. Mesela, benim elimde tuttuğum bir alet heykel yapabilir mi? Yapamaz, benim onu yönetmem lazım.”

Çağdaş Umut Bektaş: Dijitalleşme ve yapay zekâ teknolojilerindeki gelişmeler, sanatı ve sanat eğitimi nasıl etkilemiştir?

Ziyatin Nuriev: Bizim nesil bu yeni gelişen teknolojiye biraz uzak. Herkes uzak olmasa da ben kendim için konuşuyorum. Bu gelişimi hiçbir şekilde reddettiğim anlamına gelmiyor. Ama bence sanat alanında bir tehlike var. Tehlike, yapay zekânın tasarım yapabileceği düşünülürse ortaya çıkar. Teknolojiyi ancak bir yardımcı araç olarak görmek gerekir. Mesela, benim elimde tuttuğum bir alet heykel yapabilir mi? Yapamaz, benim onu yönetmem lazım. Yapay zekâ da en sonunda bir makine, bilgisayar. Öyle değil mi? Yine söylüyorum, çok anladığım bir alan değil. Teknolojinin ya da bilgisayarın insan beyninin, duyarlılığının, yaratıcılığının yerine geçebileceği düşüncesi, yanlış bir düşünce olur. İşte teknolojinin ya da bilgisayarın ya da insan beyninin ya da duyarlılığının, yaratıcılığının yerine geçecek düşüncesi bence yanlış bir düşünce olur. Yaratıcılık, bilgisayarda var olan bilgileri kullanmak değildir. Yaratıcılık, bilgisayara öyle bir bilgiyi yüklemektir. Çünkü şimdi yapay zekâ da olsa, bir tuşa tıklamakla sana bir sürü bilgi aktarabiliyor; ama ancak ona yüklenen kadarını aktarabiliyor. Ona yüklenen dışında aktaramaz, bilgi veremez. İşte insanın yaratıcılığı ile makinenin yaratıcılığı arasındaki fark da burada ortaya çıkıyor.

“Sanat eğitimii alanlar için mezuniyetten sonra kendini kanıtlama süreci hiç kolay değildir. Sanatçı adaylarının o sürece hazır olmaları gerekiyor.”

Çağdaş Umut Bektaş: Heykeltıraş olmak isteyenlere tavsiyeleriniz nelerdir?

Ziyatin Nuriev: Öyle bir tavsiye vermek zor. Benim söyleyebileceğim; çok çalışmaya ve gerekirse fedakârlığa hazır olmaları gerekiyor. Çünkü sanat alanında eğitim alabilirsiniz, iyi işler yapabilirsiniz ama bizim alanımızda diploma çalışmıyor. Sanat eğitimii alanlar için mezuniyetten sonra kendini kanıtlama süreci hiç kolay değildir. Sanatçı adaylarının o sürece hazır olmaları gerekiyor.